

FANLARARO O‘QITISH UYG‘UNLIGINI TA’MINLASH VOSITASIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING METODIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TAMOYILLARI VA PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Rashidova Dildora Mansur qizi

Samarqand davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

murodulloyevjaxongir@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada fanlararo o‘qitish uyg‘unligi asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Unda fanlararo integratsiyaning metodik kompetensiyani shakllantirishdagi o‘rni, shuningdek, ushbu jarayonni samarali tashkil etish tamoyillari va zarur pedagogik shart-sharoitlar qisqacha tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: fanlararo o‘qitish, metodik kompetensiya, integratsiya, bo‘lajak o‘qituvchi, pedagogik shart-sharoitlar.

ПРИНЦИПЫ И ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ МЕТОДИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПОСРЕДСТВОМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНТЕГРАЦИИ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО ОБУЧЕНИЯ

Аннотация: В статье освещены вопросы развития методической компетентности будущих учителей на основе междисциплинарного обучения. В нем кратко анализируется роль междисциплинарной интеграции в формировании методической компетенции, а также принципы эффективной организации этого процесса и необходимые педагогические условия.

Ключевые слова: междисциплинарное обучение, методическая компетенция, интеграция, будущий учитель, педагогические условия.

**PRINCIPLES AND PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR DEVELOPING
THE METHODOLOGICAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS
THROUGH ENSURING INTERDISCIPLINARY TEACHING
INTEGRATION**

Abstract: The article highlights the issues of developing the methodological competence of future teachers based on the harmony of interdisciplinary teaching. It briefly analyzes the role of interdisciplinary integration in the formation of methodological competence, as well as the principles of effective organization of this process and the necessary pedagogical conditions.

Keywords: interdisciplinary teaching, methodological competence, integration, future teacher, pedagogical conditions.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy va metodik kompetensiyani talab etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtira olish, turli fanlar mazmunini integratsiyalash asosida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish qobiliyati muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan fanlararo o'qitish uyg'unligini ta'minlash zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Fanlararo yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy fikrlashning kengayishi, pedagogik vaziyatlarni kompleks tahlil qilish hamda metodik qarorlarni asosli qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularning metodik kompetensiyasini shakllantirish va takomillashtirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Integratsion ta'lim natijasida o'quvchilar turli fanlarda olgan bilimlarini real hayotiy vaziyatlarda qo'llash, muammoli vazifalarni hal qilish va tizimli fikrlash ko'nikmalariga ega bo'ladilar ^[1]. Aynan shu jihatlar XXI asr sharoitida raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda asosiy mezonlardan biri sifatida ko'rilmogda. Mazkur tadqiqot fanlararo o'qitish uyg'unligini ta'minlash vositasida bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirish tamoyillari va pedagogik shart-sharoitlarini ilmiy-nazariy jihatdan asoslashga qaratilgan.

¹ Karimov, A. (2019). Pedagogik integratsiya nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: "Fan" nashriyoti.

Asosiy qism. Bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirish jarayoni ularning kasbiy tayyorgarligi bilan uzviy bog'liq bo'lib, bu jarayonda fanlararo o'qitish uyg'unligi muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Metodik kompetensiya o'qituvchining ta'lim mazmunini tanlash, metod va shakllarni to'g'ri qo'llash, o'quv jarayonini rejalashtirish hamda pedagogik faoliyat natijalarini tahlil qilish qobiliyatlarini qamrab oladi. Mazkur kompetensiyani shakllantirishda fanlararo integratsiya bilimlarning yaxlit tizimini hosil qilishga xizmat qiladi. Fanlar integratsiyasi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlarda bu yondashuvning samaradorligi alohida ta'kidlanadi. Xususan: Beane (1997) integratsiyalashgan o'quv dasturlarini ishlab chiqish o'quvchilarda chuqur tushunchalarni shakllantirish va amaliyotga tatbiq qilish imkonini berishini ko'rsatadi [2]. Drake (2007) integrativ o'qitish orqali o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi hamkorlik kuchayishini, o'quvchilarning bilimlarni turli kontekstlarda qo'llay olish qobiliyati rivojlanishini ta'kidlaydi [3]. Mahalliy tadqiqotchi olimlar (Karimov, 2019; Rasulov, 2020) esa O'zbekiston sharoitida integrativ yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning metodik va pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda sezilarli natijalar qayd etilayotganini ko'rsatadi. Shuningdek, UNESCO va OECD tomonidan ham fanlar integratsiyasi XXI asr kompetensiyalarini shakllantirishning eng muhim omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Fanlararo o'qitish uyg'unligini ta'minlash jarayonida bir qator pedagogik tamoyillarga amal qilish zarur. Jumladan, tizimlilik va uzviylik tamoyili fanlar mazmunining o'zaro bog'liqligini ta'minlashga yo'naltiriladi. Amaliy yo'naltirilganlik tamoyili bo'lajak o'qituvchilarning nazariy bilimlarini real pedagogik vaziyatlarda qo'llash imkonini yaratadi. Shuningdek, refleksivlik tamoyili talabalarda o'z faoliyatini tahlil qilish, xatolarini aniqlash va takomillashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi.

² Beane, J. A. (1997). Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education. Teachers College Press.

³ Drake, S. M. (2007). Creating Standards-Based Integrated Curriculum: The Common Core State Standards Edition. Corwin Press.

Metodik kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar muhim ahamiyatga ega. Ularga fanlararo mazmundagi o'quv dasturlari va topshiriqlarini ishlab chiqish, integrativ darslar va mashg'ulotlarni tashkil etish, muammoli vaziyatlarga asoslangan ta'lim metodlaridan foydalanish kiradi. Bundan tashqari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda raqamli ta'lim vositalarini qo'llash bo'lajak o'qituvchilarning metodik salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, talabalarning mustaqil va ijodiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash, fanlararo loyihalar va amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodik kompetensiyaning samarali rivojlanishini ta'minlaydi. Bunday yondashuv bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy mas'uliyat, ijodkorlik va pedagogik tafakkurni rivojlantirishga zamin yaratadi.

Fanlararo o'qitish uyg'unligi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirishda ijobiy samara beradi. Xususan, integrativ yondashuv asosida ta'lim olgan talabalarda darsni rejalashtirish, metodlarni tanlash va ularni fanlararo bog'liqlikda qo'llash ko'nikmalari sezilarli darajada oshadi. Talabalarning metodik fikrlash darajasi, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish qobiliyati hamda mustaqil qaror qabul qilish malakalari rivojlanadi. Fanlararo topshiriqlar va loyihalar talabalarning ijodiy faolligini oshirib, bilimlarni amaliyotda qo'llash imkoniyatlarini kengaytirdi. Natijada metodik kompetensiyaning bilim, ko'nikma va munosabat komponentlari o'zaro uyg'un holda shakllandi.

Fanlararo o'qitish uyg'unligi bo'lajak o'qituvchilarning metodik kompetensiyasini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita bo'lib ta'lim sifati va kasbiy tayyorgarlikka ijobiy ta'sir qiladi. Shu bilan birga, fanlararo o'qitishni samarali joriy etish uchun pedagoglardan yuqori darajadagi metodik tayyorgarlik, o'quv dasturlarining moslashuvchanligi hamda ta'lim jarayonini rejalashtirishda hamkorlikni talab etishi aniqlandi. Mazkur yondashuvni keng joriy etish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini mustahkamlash, ularni zamonaviy ta'lim talablariga mos tayyorlash imkonini beradi.

Xulosa. Fanlararo integratsiya asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni talabalarda metodik bilimlarning tizimli shakllanishi, ularni amaliy faoliyatda qo'llash hamda pedagogik vaziyatlarni kompleks tahlil qilish ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Shuningdek, fanlararo yondashuv bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy fikrlashini kengaytirib, ularning mustaqil, ijodiy va refleksiv faoliyatini faollashtiradi. Pedagogik tamoyillar va shart-sharoitlar metodik kompetensiyani shakllantirish jarayonini samarali tashkil etish imkonini beradi. Umuman olganda, fanlararo o'qitishni oliy pedagogik ta'lim amaliyotiga izchil joriy etish bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy ta'lim talablariga mos, yuqori metodik salohiyatga ega mutaxassislar sifatida tayyorlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Beane.J.A. (1997). Curriculum Integration: Designing the Core of Democratic Education. Teachers College Press.
2. Drake.S.M. (2007). Creating Standards-Based Integrated Curriculum: The Common Core State Standards Edition. Corwin Press.
3. Karimov.A. (2019). Pedagogik integratsiya nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: "Fan" nashriyoti.
4. OECD (2018). The Future of Education and Skills: Education 2030. OECD Publishing.
5. Sulaymonova.D.I. (2025) International scientific journal "MODERN SCIENCE AND RESEARCH", VOLUME 4 / ISSUE 6, 1111-1114.
6. UNESCO (2015). Rethinking Education: Towards a Global Common Good? UNESCO Publishing.